

Arayış ver ki...

İşdən çıxıb tələsik özümü yaxınlıqdakı bərbərxanaya çatdırdım ki, üz-başımı qaydaya saldırıb qaçım evə. Çünki arvad yaxşı bilirdi mən işdən saat neçədə çıxıram və yarım saat yol getməyimi üstünə gələndə nə vaxt evə çatmalıyam. Əgər, evə gələndə “hesab” düz gəlməsə, o günüm, hətta bir həftəm qara keçərdi...

Tərs kimi, bərbərxanada müştəri çox idi, hər ustaya beş-altı adam “göz dikmişdi”. Öz-özümə götür-qoy eləyib fikirləşdim ki, onsuz da gecikmişəm. Yaxşısı budur, gözləyim.

Nəhayət, növbəm çatdı, oturdum bərbərimin stulunda. O, əllərini yuyub bir siqaret çəkənə kimi xeyli vaxt itdi. Nəhayət, üz-başımı da, cibimi də mafi qayda ilə “qırxandan” sonra, bərbərxanadan hansı sürətlə çıxdığım yadımda deyil, bir də gördüm evin qapısına çatmışam, zəngin düyməsini basıram. Düyməni bir neçə dəfə basdım, amma qapını açan olmadı. Elə bildim, arvad yatıb. Bir az gözləyib, sonra qorxa-qorxa zəngin düyməsini bir də basdım. Bu dəfə arvad qapını açdı, başını bayıra çıxarıb qışqırdı:

- Harada ləngimişdin, qayıt get ora!

Qapını üzümə elə çırpdı ki, az qala lay divar qopub üstümə düşəcəkdı. Xeyli bayırda qaldıqdan sonra zəngin düyməsini bir də basdım. Arvad qapını açıb acıqlı-acıqlı şəhadət barmağı ilə mənzili göstərdi:

- Keç içəri, görüm!

Qapıdan içəri girər-girməz o, Ərəbzəngi kimi qabağımı kəsib əllərini belinə qoyaraq soruşdu:

- Haradaydın, ay?... Demişdim, qoy qalsın!

Ağzımı açmağa aman vermədi:

- De görüm, səndən duxi iyi niyə gəlir?

O, iki barmağı ilə pencəyimin üstündən nə isə götürəndə gözləri hədəqəsindən çıxdı:

- Bu kimin tüküdür belə, hə? İndi bildim haradaydın!..

Daha dözə bilmədim. Cəsarətlənib qışqırdım:

- Ay arvad, harada olacağam, bərbərxanada! O tük də öz başımın tüküdür, nə istəyirsən məndən?!

Yenə qanıma qaraldı. Düz bir həftə küsülü qaldı. İndi hara getsəm, kimin yanında olsam, xahiş edirəm ki, nə zaman hansı məkanda olduğum barədə mənə “arayış” versinlər. Hər ehtimala qarşı...

Saat geri qahırdı...

Lap məəttəl qalmışdım. Son zamanlar qol saatım geri qalırdı. Yəqin, deyəcəksiniz ki, burada məəttəl qalmalı nə var ki? Apar ustaya, təmir eləsin, vəssalam.

Kaş, siz fikirləşdiyiniz kimi olaydı... Amma məsələnin məğizi tamam başqadır.

Əvvəllər saatım köhnə idi. Bir-iki dəfə də usta əli dəymişdi. Bir sözlə, gözümədən düşmüşdü. Gedib təzəsini aldım. Özü də xarici firmanın buraxdığı saatların ən yaxşısını seçdim. Hər gün də radio ilə yoxladım. Gördüm yox, saatın dəqiq işləməsinə söz ola bilməz.

Xeyli keçdi. Bu saat da geri qalmağa başladı. Bəzən elə olurdu ki, axşam saatı düzəldirdim, səhər yenə on-on beş dəqiqə, bəzən yarım saat “axsayırdı”. Ustaya aparırdım, yoxlayırdı, “yox, bu saatlar geri qala bilməz” deyirdi. Xülasə, bu məsələdən baş açə bilmirdim ki, bilmirdim.

Hər səhər təzə kostyumumu, ayaq-qabımı geyinib işə gedirdim. Əvvəlcə, evdəki güzgünün qabağında saçımı darayır, qalstukumu səliqə ilə bağlayırdım. Arvadım da hər dəfə yola düşəndə istehza ilə soruşurdu:

- Yenə nə bəzənib-düzənirsən?

Çox vaxt mən onun bu sualına fikir vermirdim, çünki səliqəli geyinmək mənim adətim idi. Bəzən də zarafatla cavab verirdim:

- Bu gün görüşüm var...

Heç demə, arvad elə bundan şübhələnirmiş...

Bir dəfə yenə güzgünün qabağında “bəzənib-düzənirdim”. Güzgüdə o biri otaq aydın görünürdü. Qalstukumu təzəcə bağlamışdım ki, gördüm arvad masanın üstündən saatı götürüb “əlləşirdi”. Özümü görməməzliyə vurdum. Evdən çıxanda saatı götürdüm ki, qoluma bağlayım. Divar saatı ilə yoxlayanda gördüm ki, qol saatım düz otuz dəqiqə “geri qalıb”...

Onda başa düşdüm ki, məsələ nə yerdədir. Heç demə, arvad qol saatının əqrəblərini geri çəkirmiş ki, mən “görüşlərə” gecikim...

Bu da qısqanclığın təzə hoqqası!..

1 Aprel gülüşü

Kişinin tanışları

Restoran müdirinin arvadı telefonun dəstəyini qaldırıb nömrəni yığdı.

- Məlahət Aslanlı! – Dəstəkdən cavab bir qadının səsi eşidildi.

- Bağışlayın, ay qız, siz məhkəmədə işləyirsiniz?

- Siz səhv edirsiniz. Bura kinostudiyadır.

- Bağışlayın.

Müdirin arvadı dərinədən nəfəs alıb, növbəti nömrəni yığdı.

- Alla Quluzadə sizi dinləyir. –

Dəstəkdən məlahətli bir səs gəldi.

- Zəhmət olmasa deyin, siz restoran-da xidmətçisiniz?

- Ay xanım, bu nə deməkdir? Mən böyük bir nazirlikdə katibəyəm!

- Üzr istəyirəm, yaqin nömrəni səhv yığmışam. Müdirin arvadı yenə bir nömrə yığdı.

- Allo, - cingiltili bir səs eşidildi. – Zema Mamedova sizi dinləyir.

- Ay qız, deyin görüm, siz elmi-tədqiqat institutunun professorunuz? Zema qəhqəhə çəkdi:

- Siz nə danışırsınız? Onuncu sinfi güc-bəla ilə bitirmişəm. Məndən professor olar. Özüm də institutda yox, mağazada müdir işləyirəm. Kimdir soruşan?

- Bağışlayın, səhv etmişəm.

- Dalbadal kimə zəng vurursan belə? – Rəfiqəsi təəccüblə müdirin arvadından soruşdu.

- Kişinin işlə əlaqədar tanışlarına!

– Müdirin arvadı ərinin unudub evdə qoyduğu telefon dəftərcəsini peçin içinə atdı...

Zəng

Telefon zənginin tərifini bilənlər də var, bilməyənlər də. Yəqin, deyəcəksiniz ki, telefonlardan eşidilən cingiltili səse telefon zəngi deyilir. Doğrudur, bunu hamı bilir. Amma bu zənglər adi zənglərdir, biz deyənlərdən deyil.

Kimlər ki, bir vəzifə sahibi olublar, onlar belə zənglərin nə demək olduğunu bilir. Kimlər ki, bir mənəbə çatmayıblar, onlar üçün zəng, elə adi zəngdir, vəssalam... Fikrimizi aydınlaşdırmaq üçün bir əhvalat danışaq.

Təzə-təzə yazmağa başlayan Hüseyn Dalğın redaksiyaya gəlib ilk hekayəsini redaktora təqdim etdi. Redaktor hekayəni diqqətlə oxudu, xoşuna gəldi.

- Yaxşı hekayədir, növbəti nömrələrimizin birində dərc edərək, - dedi.

Axşam tərəfi hörmətli dostlarından biri redaktora zəng vurdu:

- Qardaş, bizim uşaq bu gün sizə bir hekayə gətirib. Bilmirəm, xoşunuza gəldi, yoxsa yox? Dərc eləsəniz yaxşı olar.

Redaktor hekayəni təriflədi, “mütləq dərc edəcəyik” dedi.

Səhəri gün redaktorun telefonu yenə cingildədi:

- Qədim Qədimoglu, dünən sizə bir hekayə veriblər. Səhv eləmirəmsə, Hüseyn Dalğın ad-familiyalı bir gəncin hekayəsidir. Cavanlara kömək etmək bizim borcumuzdur. Xahiş edirəm...

Redaktor onun sözünü kəsdi:

- Mən onun özünə demişəm. Siz də arxayın olun, hekayə dərc olunacaq.

Bir-iki saatdan sonra telefonun səsi redaktorun qulağına düşdü. O, dəstəyi qaldıranda yazıçı dostunun səsini eşitdi:

- Nə var, nə yox? Çoxdandır

zəngləşmirik...

- Nə əcəb sizdən?

- Qədim Qədimoglu! Gələcəyinə ümid bəslədiyim bir oğlan var. Hüseyn Dalğını deyirəm. Onun sizdə...

- Bir hekayəsi var, eləmi?

- Bəli, bəli...

- Dərc edəcəyik. Mütləq!

Axşam redaktor işdən çıxıb evə getmək istəyəndə Hüseyn Dalğını redaksiyanın qabağında “fırlanan” gördü. Yaxın gəlib iki əlini onun qulaqlarına yapışdıraraq qışqırdı:

- Aya, hekayən dərc olunacaq ey! Eşitdin?!

Ağ eləmişən ha...

Bəzi kişilərin arvadlarından pul gizlətdiklərini eşitməmiş olmaırsınız. Sirkün üstü açılanda isə belə kişilərin qovrulana qarğıdalı kimi “partlayıb” “gərək kişinin xəlvət pulu olsun!” demələrini də yəqin eşitmisiniz...

Bu günlərdə köhnə tanışım Ələmşahla “dərdləşir”, dolanışıqdan-zaddan danışırırdı. Söhbət gəlib çıxdı pul qazanıb xərc etmək məsələsinin üstünə. Köhnə tanışımın arvadı çay süzə-süzə dedi:

- Ələmşah yaman pul itirir...

Öz-özümə fikirləşdim ki, ya Ələmşah bədxərlik eləyir, dost-tanış yolunda axırıncı qəpiyinə kimi xərcləyir, ya da sərxoşluqla məşğul olur. Çünki onun əlaçılığını, hərdən bir içdiyini bildirdim. Ona görə də Ələmşahı danlamağa başladım:

- Axi, belə olmaz! Ailə var, uşaq var...

Arvadı dilləndi:

- Siz elə bilirsiniz o, pulu çox xərcləyir? Xeyr, simicin biridir, bir qəpiyi bir dişidir. O, həqiqi mənada pul itirir... Ayda filan qəder...

Gördüm köhnə tanışım dodaqaltı gülümsəyir, amma heç nə deməyib, başının hərəkəti ilə arvadının sözünü təsdiqləyərək mənə göz vurur. Heç nə başa düşmürdüm, o, niyə gülümsəyir, niyə göz vururdu? Bunun səbəbini sonradan öyrəndim. Daha doğrusu, mənə belə bir əhvalat danışdılar:

- Bir kişi neçə illər evliymiş. Arvadı görür ki, bu kişi hər dəfə maaş alanda evə otuz manat az gətirir. Axırı bir dəfə ərindən soruşur:

- Ay kişi, niyə hər dəfə evə maaşından otuz manat az gətirirsən?

Kişi bəhanə gətirərək deyir:

- Bilirsən arvad, ayağın yaman ağırmış sənini! Sənini evlənənə yaxın pis qəza törətdim, idarənin motosikli əzim-əzim oldu. İndi hər ay maaşından çıxırlar ki, həmin motosiklin pulunu ödəsinlər...

Arvad ərinin sözlərinə inansa da öz-özünə fikirləşir ki, “yəni indiyədək bir motosiklin pulu ödənməyib”? Nəhayət, bir gün ərinin işlədiyi idarəyə gedir, əhvalatı olduğu kimi rəisə danışır. Rəis deyir:

- Siz gedin, məsələni həll edərək.

Qadın gedəndən sonra rəis həmin işçini çağırır oturmaq üçün yer göstərdikdən sonra istehza ilə dillənir:

- Bura bax, sən lap ağ eləmişən ha!

Mən də evdə belə bir əfsanə uydurmuşam. Guya cavanlıqda bir avtobus aşırıbmışam, məndən ayda on beş manat “tuturlar”, ikitəkərli motosiklə görə səndən otuz manat? Yeni motosikl avtobusdan baha oldu?..

Düzəlr... Baxarıq...

- Dayı, mənə bir vəzifə...

- Düzələr...

- Əmioğlunun işi cəncələ düşüb...

- Düzələr...

- Mənim maşın məsələm...

- Baxarıq...

Dayımın bu “düzələr”, “baxarıq” kəlmələri nəinki məni, bütün qohum-əqrəbanı boğaza yığmışdı. Peşman olursan deyəsən, “a kişi, filan iş görülməlidir”, kişi heç vecinə almaya-caq, ağır-ağır dillənəcək: “Baxarıq...”

Bir gün dayım oğlu evə gec gəldi. Başı çiyində durmur, ayağı-ayağına dolaşırdı. Arvadı kəsirdi dayımın başının üstünü ki, bəs bu gədəyə bir az öyüd-nəsihət versin, hədə-qorxu gəlsin. Dayım sakitcəsinə: “Baxarıq”, - dedi.

Bir dəfə belə, iki dəfə belə, axırda arvadı xəbər verdi ki, xuliqanlıq üstündə “uşağı” tutublar. Dayım heç tövrünü pozmadı, oğul heç onun deyilmiş kimi dilləndi:

- Düzələr...

Dayımın bu “təmkinliliyi” çox yerdə bizə “baha” başa gəlib. Çox vaxt gedəcəyimiz yerlərə gecikməli olmuşuq. Bir də görürsən avtobusda, metroda “basabasdır”. Soruşuruq, “a kişi, bu “basabasdır” canımız nə vaxt qurtaracaq? O, “basabasa” tamaşa edə-edə dillənir:

- Düzələr...

Amma, heç nə düzəlmir. Dayım nə “baxacağına” baxırdı, nə də “düzəldəcəyini” düzəldirdi.

Heç demə, dayım iş yerində də belə sözlərlə müdirini aldadırmış. Müdir çağırır bir iş tapşıran kimi deyirmiş:

- Baxarıq... Düzələr...

Bir dəfə kişi evə qanıqara gəldi.

Səbəbini soruşduq, dedi:

- İşdən çıxarıblar!

Evdəkilərin hamısı bir-birinin üzünə baxdı. Sonra hamımız birağızdan dilləndik:

- Düzələr...

Dayım heç nə başa düşmədi,

ümitsizcəsinə soruşdu:

- Bəs, bunun axırı necə olacaq?

Yenə xorla dilləndik:

- Baxarıq...

Dua

Dayım bəziləri demişkən, “yeyib, içən oğlandır”. Bir gün xalam, yeni dayımın bacısı soyuqdəymədən bərk xəstələnir. Dayıma on manat verir ki, mollaya dua yazdırsın, bəlkə bir köməyi dəydi.

Dayım gözüne döndüyüm, pulu alıb rayon mərkəzinə yollanır. Bir yeməxanada piti yeyir, üstündən də yüz qram “gillədir”. Sonra xəlvətə çəkilib ərəb əlifbasına oxşayan xətlə “dua” yazıb üçkünc bükərək evə qayıdır. Xalama verib deyir:

- Molla dedi ki, çaynikdə qaynadıb suyunu içəsən. Amma gərək bunu heç kim bilməsin...

Xalam elə də edir. Səhəri gün arvad sağalıb yorğan-döşəkdən qalxır, razılıqla deyir:

- Qardaş, o mollanın kəramətinə qurban olum! Kişinin nə yüngül əli varmış... Kimdir o elə?

Dayım bic-bic gülümsəyərək bildirir:

- Mən!

Xalam təəccüblənir:

- Nəəə?!

Dayım əhvalatı olduğu kimi danışır.

Odur-budur, xalamın dayıma da, mollaya da inamı itib. Belə yerdə deyiblər ey, “Avamı yalançı aldadar”...

Keyrəddin QOCA